

F.M.DOSTOYEVSKI'NİN 'EZİLMİŞ VE AŞAĞILANMIŞLAR' ADLI ROMANINDA 'İVAN PETROVİÇ' KARAKTERİNDE DOSTOYEVSKI İZLERİ/KİMLİĞİ

The traces/identity of Dostoyevsky in the character "Ivan Petrovich" of F.M Dostoyevsky's novel "The Insulted and Injured"

Rahman ÖZDEMİR*

Öz

F. M. Dostoyevski, eserlerinde yaşamından izlere sıkça yer veren bir yazardır. Hemen her eserinde belirli karakterlere yansıtılmış, onların davranışları/eylemleri altına gizlenmiş bir Dostoyevski kimliği bulmak mümkündür. Sürgün sonrası kaleme aldığı 'Ezilmiş ve Aşağılanmışlar' (Униженные и оскорбленные) adlı romanda hem karakter olarak yer alan hem de eserde anlatıcı görevini üstlenen 'İvan Petroviç' karakterinde, özellikle yazarlığı, edebi faaliyetleri ve karakterin aşk hayatında gösterdiği yaklaşımlarla, Dostoyevski biyografisinden belirgin izler görülür.

Anahtar Kelimeler: F. M. Dostoyevski, 'Ezilmiş ve Aşağılanmışlar' (Униженные и оскорбленные) romanı, İvan Petroviç, biyografik yaklaşım

Abstract

F. M Dostoyevsky is a writer who often includes his own life in his works. Almost in his every work, it is possible to find a Dostoyevsky identity reflected in certain characters hidden under their actions. In the novel entitled "The Insulted and Injured" (Униженные и оскорбленные), which he wrote after exile, remarkable traces from Dostoyevsky's biography, especially with his authorship, literary activities and approach to love, are seen in the character "Ivan Petrovich", who is both a character and the narrator in the work.

Key Words: F. M. Dostoyevsky, the novel "The Insulted and Injured" (Униженные и оскорбленные), Ivan Petrovich, biographical approach

* Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, rahman.ozdemir@atauni.edu.tr

GİRİŞ

'Ezilmiş ve Aşağılanmışlar' (Униженные и оскорбленные)', Dostoyevski'nin sürgünden sonra kaleme aldığı ilk büyük romanıdır. Eser ilk olarak "Zaman" (Время) dergisinde (1861. Sayı 1-7) 'Başarısız bir yazarın notlarından' alt başlığıyla yayımlanır. Dostoyevski, eserini abisi Mihail Dostoyevski'ye ithaf eder. Roman ayrı ayrı basımlarıyla 1861 yılında Petersburg'da çıkar ve Dostoyevski henüz hayattayken 1865 ve 1879 yıllarında yeniden yayımlanır.

Dostoyevski'nin 'Ezilmiş ve Aşağılanmışlar' (Униженные и оскорбленные) eserini yazma düşüncesi 1857 yılında doğar. Bu yılın 3 Kasım'ında abisi Mihail'e yazdığı bir mektubunda, 'İnsancıklar' (Бедные люди) gibi Petersburg yaşamını konu alan bir eser yazmak² niyetinde olduğunu belirtir. 1860 yılının bahar aylarında Petersburg'a taşınmasından sonra Dostoyevski, romanı üzerinde aralıksız çalışmaya başlar. A.İ.Şubert'e yazdığı 3 Mayıs 1860 tarihli mektubunda romanı üzerine çalışmasından şöyle bahseder: 'Evet, tekrar döndüm³ ve kendimi sanki bir nöbetteymişçesine hissediyorum. Bunun sebebi romanım⁴. Onun bitmesini istiyorum. Onda bir şiirsellik de var bence, tüm edebiyat kariyerimin ona bağlı olduğunu biliyorum. Önümüzdeki üç ay, gece gündüz çalışmak zorundayım. Fakat bitirdiğimde acaba beni hangi ödül bekliyor!⁵ Ancak Dostoyevski'nin romanı üzerinde çalışmaları yavaş ilerler. A. P. Milyukov'a 10 Eylül 1860'da yazdığı mektubunda Dostoyevski şöyle yakını: 'Yazmaya başlıyorum, ne olacağını bilmiyorum. Fakat ne olursa olsun başımı kaldırmadan çalışacağım.'⁶ Yazar romanı üzerinde bir yıldan fazla çalışır. Dergi yayımının sonunda yer alan tarihin belirttiğine göre, roman, 9 Haziran 1861 yılında tamamlanır.

'Ezilmiş ve Aşağılanmışlar' (Униженные и оскорбленные) eseri, dört ayrı bölümden oluşan ve sonunda 'son söz (son anılar)' başlığı altında bir bölümün daha yer aldığı, tefrika biçiminde basılmış bir romandır. 'Eleştirmenler, Dostoyevski'nin bu biçimi

¹ Kaynak olarak esas aldığımız çeviri eseri, 'Ezilenler' başlığı ile tercüme edilmiştir. Ancak eserin orijinal adı 'Униженные и оскорбленные'dir. Bundan dolayı çalışmamızda eserin adı için 'Ezilenler' yerine 'Ezilmiş ve Aşağılanmışlar' ifadesinin kullanılması uygun bulunmuştur. Eserin 'Ezilmiş ve Aşağılanmış' şeklinde Türkçe'ye çevirileri de mevcuttur.

² Dostoyevski, F. M., *Polnoe Sobranie Soçinenie v tridsati tomah, Publitsistika i pisma toma XVIII-XXX, Tom dvadsat vosmoy Kniga Pervaya-Pisma 1832-1859*, izdatelstvo 'Nauka' Leningradskoe otdelenie, Leningrad: 1985, s. 289.

³ Dostoyevski burada Petersburg'a geri dönüşünden bahseder.

⁴ 'Ezilmiş ve Aşağılanmışlar' (Униженные и оскорбленные) eseri kastediliyor.

⁵ Dostoyevski, Fyodor, *Mektuplar*, (Çev. Salih Özer), Ankara: Hece Yayınları, Kasım 2013, s. 121.

⁶ Dostoyevski, F. M., *Polnoe Sobranie Soçinenie v tridsati tomah, Publitsistika i pisma toma XVIII-XXX, Tom dvadsat vosmoy Kniga Vtoraya-Pisma 1860-1868*, izdatelstvo 'Nauka' Leningradskoe otdelenie, Leningrad: 1985, s. 15.

*kullanmasının onun yıkıcı geçmişiyle çok uyduğunu, hele hele uğruna kürek cezasına ve sürgüne katıldığı toplumcu ve insancıl ilkelerinin iyice pekiştiğini gösterdiğini düşünüyorlardı*⁷. 'Ezilmiş ve Aşağılanmışlar' (Униженные и оскорбленные) eserinde birbirinden bağımsız iki olay örgüsü söz konusudur. İlgisiz olan bu iki olay örgüsü, romanın ilerleyen sayfalarında birleşir. Olaylardan ilki İhmenyev ailesini anlatır. İhmenyevler (Baba-Nikolay Sergeyeviç, Anne-Anna Andreyevna ve kızları Nataşa) orta halli, seçkin bir ailedir. İvan Petroviç, İhmenyevlerin evinde yetişmiştir ve kızları Nataşa'ya âşiktir. Ancak Nataşa, İhmenyev ailesinin eski bir dostu olan Prens Valkovski'nin oğlu Alyoşa'ya âşık olur. Prens kendi maddi çıkarları için bu ilişkiyi uygun görmez. Nataşa ailesini terk ederek, Alyoşa'ya kaçır. Nikolay Sergeyeviç hem bu durumdan hem de Prens ile arasının kötü olmasından dolayı kızı Nataşa'yı evlatlıktan reddeder.

İkinci olay örgüsünü ise, kimsesiz kalmış, henüz onlu yaşlarında olan küçük Nelli'nin hikâyesi oluşturur. Eserin anlatıcısı (İvan Petroviç) Nelli'nin ölen dedesi Smith'in evine taşınmıştır. Nelli, dedesini evinde ziyaret etmek istediğinde karşısında İvan Petroviç'i bulur. Dedesinin öldüğünü anlar. Nelli kötü bir evde yaşamakta ve ev sahibinden sürekli dayak yemektedir. İvan Petroviç eski bir arkadaşı olan Maslobojev ile Nelli'yi bu kötü yaşamdan kurtarır. Hasta kızın bakımını üstlenir. Eserin sonunda Nelli ölür, Alyoşa, Nataşa yerine Katya ile birlikte olur. Nataşa ise affedilmesi üzerine baba evine geri döner.

İki farklı olay örgüsünde bağlayıcı nokta İvan Petroviç'tir. İvan Petroviç edebi faaliyetlerine yeni başlayan, Petersburglu, yoksul bir yazar ve 'разночинец' (raznoçinets)⁸dir. O, eserin hem kahramanı hem de anlatıcısıdır. Bu karakter bazı nitelikleriyle Dostoyevski'nin yaşamından izler taşır ve *özellikle genç Dostoyevski'yi yansıtır*⁹. İvan Petroviç'in her şeyden önce yazar olması, edebiyat dünyasında sahneye ilk çıkışı hakkındaki hikâye, eserinin eleştirmen B. tarafından değerlendirilmesi, yayımcılarla olan ilişkisi gibi birçok unsur genç Dostoyevski'nin biyografisini anımsatır. Çalışmamızda İvan Petroviç karakterinde Dostoyevski'nin biyografisine dair izler mercek altına alınacaktır.

⁷ Frank, Joseph, *Dostoyevski-Çağının Bir Yazarı*, (Çev. Ülker İnce), İstanbul: Everest Yayınları, Kasım 2016, s. 349.

⁸ 19. yy. Rusya'sında kibar takımı olmayan entelektüel.

⁹ Dostoyevski, F. M., *Ezilenler*, Önsöz-Sylvie LUNEAU, (Çev. Nesrin Altınova), İstanbul: Oda Yayınları, Ekim 1995, s.8.

İvan Petroviç karakterinde Dostoyevski biyografisinin izleri

Eserin anlatıcısı olan İvan Petroviç, yazın dünyasına yeni adım atmış bir yazardır. İlk eserini henüz yirmili yılların başında kaleme alır. Bu aynı zamanda onun edebiyat dünyasında ilk defa adından bahsedilmeye başladığı yıllardır. ‘Ezilmiş ve Aşağılanmışlar’ (Униженные и оскорбленные) romanında İvan Petroviç eserinin adından bahsetmez. Ancak romanda eserin karakteri/konusu hakkında şu ifadeler yer verilir: ‘*Romanın kahramanı hiç olmazsa büyük, meraka değer bir adam ya da Yuri Mioslavski¹⁰ türünden tarihi bir karakter olmalıydı, oysa kitapta söz edilen küçük, ezilmiş, hatta biraz kalın kafalı, ceketinin düğmeleri falan dökülen bir memurdu; dahası, bütün bunlar hepimizin konuştuğu sade bir dille anlatılmıştı¹¹*. İvan Petroviç’in bu ifadesinden Dostoyevski’nin 1846 yılında yazdığı ‘İnsancıklar’ (Бедные люди) romanını kastettiği anlaşılır. Dostoyevski’nin ‘İnsancıklar’ (Бедные люди) romanının ana karakteri Makar Devuşkin’dir. Makar Devuşkin yoksul, Petersburglu, yazı işleriyle uğraşan bir memurdur. ‘İnsancıklar’ (Бедные люди) eserinin en önemli sahnelerinden biri Makar Devuşkin’in ekselansların yanına çıktığında düğmesinin koptuğu andır. Makar Devuşkin kendisine verilen yazı işini yanlış/eksik yaptığı için ekselansları onu yanına çağırır. Makar Devuşkin büyük bir korku duyar, endişeye kapılır. Korku ve endişesi fiziksel eylemlerine yansır ve ekselansların karşısında ceketinin düğmesiyle oynamaya başlar. Varvara’ya yazdığı 9 Eylül tarihli mektubunda bu durumdan bahseder: ‘*Özür dilemek istedim, ama yapamadım. Tam o anda öyle bir şey oldu ki anacığım... yazarken şimdi bile utanıyorum! İncecik bir iplikle tutan kör olasıca bir düğmem koptu¹²*. İvan Petroviç’in eserinin konusu ve karakteri üzerine söyledikleri Dostoyevski’nin ‘İnsancıklar’ (Бедные люди) eseri ve onun karakteri Makar Devuşkin’i işaret eder.

İvan Petroviç’in eseri yayımlandıktan kısa süre sonra dikkatleri üzerine çeker. Yapılan eleştiriler, gelen değerlendirmeler gayet olumlu yöndedir. Bütün bunların neticesinde yazar büyük bir heyecan/coşku duyar ve romanda bu durum hakkında şöyle der: ‘*Sonunda romanım çıktı. Basılmadan çok önce edebiyat dünyasında, hakkında epey gürültü olmuştu. Romanı müsvedde halinde okuyan B. çocuk gibi seviniyordu¹³*. İvan Petroviç’in ifade ettiği durum, Dostoyevski’nin ‘İnsancıklar’ (Бедные люди) romanı tamamladıktan sonraki halidir. Dostoyevski ilk romanı ‘İnsancıklar’ (Бедные люди) basılmadan önce ilk olarak dönemin ileri gelen edebiyatçı ve eleştirmenlerinden Grigoroviç ve Nekrassov okur. Esere hayran kalan Grigoroviç ve Nekrassov, basılmamış

¹⁰ Roslavyev ve Yuri Miloslavski, XIX. Yüzyılda yaşamış yazar Zagoskin’in iki tarihi romanıdır.

¹¹ Dostoyevski, F. M., *Ezilenler*, (Çev. Nihal Yalaza TALUY), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011, s. 29.

¹² Dostoyevski, F. M., *İnsancıklar*, (Çev. Ergin Altay), İstanbul: İletişim Yayınları, 2014, s. 162.

¹³ Dostoyevski, F. M., *Ezilenler*, (Çev. Nihal Yalaza TALUY), s.26.

halini hemen V. G. Belinski'ye götürürler. Eseri okuyan Belinski, esere ve onun yazarına (Dostoyevski'ye) duyduğu hayranlığı coşkulu bir yorumla dile getirir: *'Bir genç yeteneğin kitabı bu. Yazarın kafası nasıldır, ne gibi düşünceleri var bilmiyorum bile. Ama roman Rus halkının yaşamı/özellikleri üzerine öyle uçurumlar açıyor ki, şimdiye dek, hiç kimse bunun benzerini tasarlamadı'*¹⁴. Görüldüğü üzere İvan Petroviç'in ismini gizleyerek 'B.' şeklinde belirttiği kişi aslında Belinski'dir. Aynı zamanda B.'nin İvan Petroviç'in eserine yaklaşımı, bir zamanlar Belinski'nin Dostoyevski'nin 'İnsancıklar' (Бедные люди) romanına karşı gösterdiği tepkidir.

'Ezilmiş ve Aşağılanmışlar' (Униженные и оскорбленные) eserinde yer alan İvan Petroviç'e ait birçok ifade Dostoyevski'nin sözlerini hatırlatır. Nataşa ile gerçekleştirdiği bir diyalogda İvan Petroviç şu ifadelere yer verir: *'Hep bildiğin gibi. Romanıma çalışıyorum ama ağır gidiyor, ilham gelmiyor, kalemin ucuna ne gelirse yazayım desem belki daha iyi olurdu ama güzel bir konuyu berbat etmekten korkuyorum. Sevdiğim bir konu bu. Bir yandan da dergiye zamanında yetiştirmek zorundayım. Şimdi de romanı bırakıp önce uzun bir hikâye hazırlamayı tasarlıyorum. Şöyle hafif, zarif, iç karartmayan bir şey. Sıradan bir şey işte'*¹⁵. İvan Petroviç'e ait bu sözlerin eserde yer aldığı bilinmese, onların Dostoyevski'nin herhangi birine yazdığı mektuplardan çıktığına şüphe bile edilemez¹⁶. Bu noktada Dostoyevski'nin maddi sıkıntılardan dolayı, verilen sürede eserini/yazısını yetiştirmek adına *'harika bir fikri yok etmek'* hastalığını karakteri İvan Petroviç'e yüklediği görülür.

İvan Petroviç'in özelliği edebi çalışmalarına karşı gösterdiği eğilim şaşkırtıcı derece de Dostoyevski'yi anımsatır. *'Olağanüstü, tuhaf bir eser yazmak istiyorum: iki roman için 4 ayda otuz sayfa yazmak... sabahleyin birini akşamleyin diğerini yazacağım... Süre bitiyor.'*¹⁷ *'Evet, bu akşam, iki gün iki gecede yazdığım üç buçuk fasikülün ödülü olacaktı'*¹⁸. Alıntıladığımız bu iki farklı ifadeden ilki Dostoyevski'nin A.V.Korvin-Krukovskaya'ya yazdığı mektupta yer alırken, diğeri İvan Petroviç'in 'Ezilmiş ve Aşağılanmışlar' (Униженные и оскорбленные) eserindeki bir ifadesidir. İvan Petroviç'in süre kısıtlılığı, zaman karışıklığı, yazma eyleminin yavaşlığı gibi edebi faaliyetlerinde yaşadığı sıkıntılar, Dostoyevski'nin yaşamı boyunca yakasını bırakmayan 'yaratış sancısı', 'zaman ile mücadele' gibi sorunları işaret eder. Eserde geçen bir diyalogda Nataşa, İvan Petroviç'e çok çalıştığı, bundan dolayı sağlığını yitireceğinden

¹⁴ Troyat. Henri, *Dostoyevski*, (Çev. Leyla Gürsel), İstanbul: İletişim Yayınları, 2014, s. 76.

¹⁵ F.M. Dostoyevski, *Ezilenler*, (Çev. Nihal Yalaza TALUY), s. 90.

¹⁶ N. N. Nasedkin, Geroy-literator v mire Dostoyevskogo, <http://dostoevskiy.niv.ru/dostoevskiy/kritika/nasedkin-geroj-literator.htm> (25.03.2017).

¹⁷ Dostoyevski, F. M., *Polnoe Sobranie Soçinenie v tridsati tomah*, s. 159.

¹⁸ Dostoyevski, F. M., *Ezilenler*, (Çev. Nihal Yalaza TALUY), s. 367.

endişelendiğini, başka yazarların uzun zaman içerisinde eserler yazdığını belirtir. İvan Petroviç ise Nataşa'nın bu sözlerine istinaden şu cevabı verir: '*Doğru, haklısın yalnız onların geçim derdleri yok, yazılarını belirli bir zamana yetiştirmek zoruyla yazmıyorlar. Oysa ben posta beygiriyim!*'¹⁹ İvan Petroviç'in bu ifadeleri yine Dostoyevski'nin kendisini üslup noktasında özensiz davrandığı için eleştirenlere, L. N. Tolstoy, İ. A. Gonçarov ve dönemin diğer yazarları ile kıyaslayanlara karşı serzenişidir.²⁰

İvan Petroviç eserlerini yayımlaması için yayınevi sahibi olan Aleksandr Petroviç'e verir. İvan Petroviç için eseri, bir anlamda az da olsa gelir kaynağı demektir: '*Hikâyet bitti, yayınevi sahibi hayli borçlandığıma bakmadan, ganimeti eline geçirdiği için az çok, hiç değilse elli ruble bir şey verir.*'²¹ İvan Petroviç'in Aleksandr Petroviç ile olan ilişkisi Dostoyevski'nin dönemin önde gelen dergilerinden '*Anayurt Notları (Отечественные записки)*'nın başında bulunan Krayevski ile aralarında geçenleri anımsatır. Dostoyevski maddi sıkıntılar ile boğuştuğu bir dönemde Krayevski'ye mektup yazarak, '*ona yeni bir roman taslağı sunar, karşılığında ön ödeme olarak üç bin ruble ister.*'²² Dostoyevski, yaşamındaki maddi problemlerin üstesinden gelebilmek adına, yayınevlerine başvurmuştur. Krayevski ile yaşadıkları -eser yazma karşılığında avans alma meselesi- daha sonraki yıllarda bir başka yayınevi sahibi Stellovski'de de karşımıza çıkar. Dostoyevski ömrünün sonuna dek maddi sıkıntılar yaşar ve yayınevleriyle olan bu kısa vadede geçici çözüm ilişkisi yaşamının her döneminde gözlenir. Dostoyevski bu durumdan '*ben proleter bir edebiyatçıyım... Ne talihsiz başım varmış, bir uşak gibi çalışıyorum... Para için çalışmak yiyip bitiriyor beni*'²³ diyerek, serzenişte bulunur.

'Ezilmiş ve Aşağılanmışlar' (Униженные и оскорбленные) eserinde Nataşa ile Alyoşa ilişkisi arasındaki rolüyle İvan Petroviç, Dostoyevski'nin ilk eşi Mari Dmitriyevna'nın genç öğretmen Vergunov ile olan ilişkisindeki durumu yine biyografik bir nitelik taşır. İvan Petroviç, Nataşa'ya âşık olmasına rağmen, onun mutluluğu adına Alyoşa ile ilişkisinde yapıcı bir rol üstlenir. Kişisel menfaatlerden uzak, samimi, dürüst bir konumda yer alır. Onun arzusu, Nataşa'yı elde etmek değil, onu mutluluğa erdirmektir. İvan Petroviç'in bu yaklaşımı Dostoyevski'de de görülür. Dostoyevski, sürgün sonrası ilk yıllarında âşık olduğu Mari Dmitriyevna ile evlilik arifesindeyken Vergunov adında birisi ortaya çıkar. Vergunov, '*Sibiryalı bir gençtir; küçük bir ilkokul*

¹⁹ Dostoyevski, F. M., *Ezilenler*, (Çev. Nihal Yalaza TALUY), s. 372.

²⁰ Eserde Nataşa, S'ye bak, iki yılda bir uzun hikâye yazıyor. N. on yılda ancak bir roman çıkardı. Ama eser oya gibi işlenmiş, en ufak eksiği yok.' şeklinde bir ifade de bulunur. Bu ifade geçen S. ile L. N. Tolstoy'un, N. ile İ. A. Gonçarov'un kastedildiği belirtilir.

²¹ Dostoyevski, F. M., *Ezilenler*, (Çev. Nihal Yalaza TALUY), s. 368.

²² Frank, Joseph, *Dostoyevski-Çağının Bir Yazarı*, s. 486.

²³ Tanju, İzzet, *Dostoyevski*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2007, s. 51.

öğretmenidir; saf ve tavus kuşu kadar çalılıdır²⁴. Mari Dmitriyevna, kendisinden yaşça küçük bu genci sevmektedir. Mari-Vergunov ilişkisi her ne kadar Dostoyevski'yi derinden üzse de onların mutluluğu adına mücadele eder²⁵. *Ezilenler'in kahramanı gibi kendini önemsemeyen bir cömertlikle, Vergunov'un "kendisi için kardeşten daha yakın" olduğunu söyleyip, onun ilerlemesini sağlama bağlamak için uğraşmaya başlar*²⁶ Dostoyevski'de başkalarının mutluluğu adına "mutlak feragat fikri"²⁷-İvan Petroviç gibi- doğurur.

İvan Petroviç umutsuz bir hastalığa yakalanır. Sanatındaki ilk büyük başarısından sonra, kalbi yeni düşüncelerle dolar. Ancak yeni bir söz söyleyecek gücü yoktur. İvan Petroviç ölüme mahkûm olduğunun farkındadır. Yazgısına büyük bir teslimiyetle boyun eğer. İçinde derin bir hüznün, umutsuzluk ve çaresizlik hâkimdir. Onun bu hali, 1849 yılında Dostoyevski için korkunç bir an olan, idam sehpasında geçen on dakikalık sürede yaşadıklarının adeta bir yansımasıdır.

'Ezilmiş ve Aşağılanmışlar' (Униженные и оскорбленные) eserinde Alyoşa, Levinka ve Borinka (Katya'nın akrabaları)²⁸ etrafında toplanan ilerici gençlik çevresine, onların toplantılarına katılır. Bu toplantılarda tartışılan meseleler hakkında romanda Alyoşa şu ifadelerle yer verir: 'İlerlemeye, iyiliğe, sevgiye yol açan her şeyden söz açtık; bunları günümüzün sorunlarına uyarlayarak tartıştık. Özgürlükten, yeni akımlardan, hümanizmadan, toplum için çalışanlardan söz ediliyor, çeşitli tahliller yapıyor, okuyoruz'²⁹. Alyoşa ve arkadaşlarının 'çağdaş meseleler üzerine tartışmaları' Rusya'da burjuvanın yeniden yapılanma arifesi olan 1850-1860'lı yıllar arasındaki entelektüel/demokrat çevreler için belirgin bir özelliktir. Konuşulan meseleler, ortaya konulan ideolojik yönelimler ile, Levinka ve Borinka'nın çevresinde konuşulan/tartışılan felsefi problemler 1840'lı yılların sonunda Dostoyevski'nin de içinde bulunduğu M. V. Petraşevski grubunun toplantılarını hatırlatır.

SONUÇ

Dostoyevski'nin 'Ezilmiş ve Aşağılanmışlar' (Униженные и оскорбленные) eseri, genel olarak, Sibiryaya sonrası altı romanının en zayıfı olarak kabul edilir. Esere hâkim olan tema ve bu temanın işleniş biçimi itibarıyla Dostoyevski'den beklenileni

²⁴ Troyat, Henri, *Dostoyevski*, s. 188.

²⁵ Sevdığı kadın uğruna mücadele Dostoyevski'nin 'Beyaz Geceler' (Белые Ночи) eserinde Nastenka ile anlatıcı arasında da görülür.

²⁶ Carr, Edward Hallet, *Dostoyevski*, (Çev. Leyla Gürsel), İstanbul: İletişim Yayınları, 2014, s. 77.

²⁷ Troyat, Henri, *Dostoyevski*, s. 189.

²⁸ Levinka ve Borinka isimleri A. S. Griboyedov'un 'Akıldan Bela' (Горе от ума) adlı eserindeki Repetilov karakterinin arkadaşlarını hatırlatır.

²⁹ Dostoyevski, F. M., *Ezilenler*, (Çev. Nihal Yalaza TALUY), s. 205.

karşılamamıştır. Ancak Dostoyevski için eser, gelecekte yazacağı büyük/değerli eserleri için iyi bir deneyim olur. Yapılan eleştiriler ışığında eksiklikleri/yetersizlikleri olmasına rağmen, Dostoyevski'nin yaşamından izler taşıması açısından roman oldukça ilginçtir. Bu çalışma neticesinde eserde Dostoyevski'nin yaşamından izlerin özellikle İvan Petroviç karakterinde tezahür ettiği görülür. İvan Petroviç her şeyden önce Dostoyevski'nin gençlik dönemini ve yazarlık serüvenine başladığı ilk yılları hatırlatır. Edebi faaliyetlerinde gösterdiği başarılar, çalışmalarında gösterdiği yönelimler yine genç Dostoyevski'yi işaret eder. Anlatıcı olarak İvan Petroviç'in romanda kullandığı ifadeler, kısaltmalar, eserinin konusu, aldığı övgüler ve yayınevi sahipleriyle olan ilişkisi çıkarımlarımıza birer kanıt niteliği taşır. Ayrıca İvan Petroviç karakteri dışında Levinka ve Borinka gibi 1840-50'li yıllarında ilerici gençliğin niteliklerine sahip olan karakterler ve onların temsil ettiği çevre, Dostoyevski'nin M. V. Petraşevski ve onun çevresiyle geçirdiği yılları gösterir.

KAYNAKLAR

- Carr, Edward Hallet, Dostoyevski, (Çev. Leyla Gürsel), İletişim Yayınları, 2014.
- Dostoyevski, F. M., Ezilenler, (Çev. Nihal Yalaza TALUY), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011.
- Dostoyevski, F. M., Ezilenler, Önsöz-Sylvie LUNEAU, (Çev. Nesrin Altınova), Oda Yayınları, Ekim 1995.
- Dostoyevski, F. M., İnsancıklar, (Çev. Ergin Altay), İletişim Yayınları, 2014.
- Dostoyevski, Fyodor, "Mektuplar", (Çev. Salih Özer), Hece Yayınları, Kasım 2013.
- Dostoyevski, F. M., Polnoe Sobranie Soçinenie v tridtsati tomah, Publitsistika i pisma toma XVIII- XXX, Tom dvadsat vosmoy Kniga Pervaya – Pisma 1832-1859, izdatelstvo 'Nauka' Leningradskoe otdelenie, 1985.
- Dostoyevski, F. M., Polnoe Sobranie Soçinenie v tridtsati tomah, Publitsistika i pisma toma XVIII- XXX, Tom dvadsat vosmoy Kniga Vtoraya – Pisma 1860-1868, izdatelstvo 'Nauka' Leningradskoe otdelenie, 1985.
- Frank, Joseph, Dostoyevski-Çağının Bir Yazarı, (Çev. Ülker İnce), Everest Yayınları, Kasım 2016.
- N.N.Nasedkin, Geroy-literator v mire Dostoyevskogo, <http://dostoevskiy.niv.ru/dostoevskiy/kritika/nasedkin-geroj-literator.htm> (25.03.2017)
- Tanju, İzzet, Dostoyevski, Ötüken Neşriyat, 2007.
- Troyat. Henri, Dostoyevski, (Çev. Leyla Gürsel), İletişim Yayınları, 2014.